

**ІНЖЕНЕРНІ БОЄПРИПАСИ,
ЯКІ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ
(МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИСЬ)
ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ РФ АБО
ІЗФ НА СХОДІ УКРАЇНИ**

**СЕРПЕНЬ 2019
ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:
обмежень для розповсюдження немає.
ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА А2641
СПІЛЬНО З ВІДДІЛОМ МІННОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ІНЖЕНЕРНИХ ЗАГОРОДЖЕНЬ**

ВП 7-00(03).01

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом командувача Сил
підтримки Збройних Сил України
від "04" червня 2020 р. № 41

**ІНЖЕНЕРНІ БОЄПРИПАСИ,
ЯКІ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ
(МОЖУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИСЬ)
ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ РФ АБО
НЗФ НА СХОДІ УКРАЇНИ**

Військова публікація
військовим структурам по
ознайомленню з основними
зразками мін та боєприпасів
РФ які використовувались
або можуть
використовуватись на сході
України

ЧЕРВЕНЬ 2020

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

УПРАВЛІННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ВІЙСЬК СПІЛЬНО З
ВІЙСЬКОВОЮ ЧАСТИНОЮ А2641

ПЕРЕДМОВА

Методичний посібник "Інженерні боеприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами РФ або НЗФ на сході України" розроблено робочою групою управління інженерних військ Командування Сил підтримки Збройних Сил України (Яковець О.В., Щебетюк О.Д., Гритчук М.Д., Кирильчук О.В.) спільно з робочою групою військової частини А2641 (Родіков В.Г., Маматов І.В., Мельничук О.С., Маковський М.М., Романович А.В.).

Посібник містить інформаційний матеріал, що дозволяє ознайомити особовий склад ЗС України з основними зразками мін та боеприпасів РФ, надати знання щодо особливостей установки, застосування та можливостей їх знешкодження. Посібник дозволить особовому складу загальновійськових та інженерних підрозділів отримати базову інформацію щодо заходів безпеки при поводження з мінами та боеприпасами, порядку їх виявлення та розпізнавання. При написанні посібника використані відкриті джерела інформації, матеріали, що були зібрані фахівцями А2641 та офіцерами управління інженерних військ, які виконували завдання при проведенні операції об'єднаних сил та Антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей. Особливу увагу приділено основним способам виявлення та знищення мін та боеприпасів, що перевірені на практиці і є найбільш безпечними й раціональними. Посібник розроблений, як гнучке керівництво, яке можна доповнювати та вдосконалювати і тому може бути рекомендованим для використання не тільки в Збройних Силах України, а і в інших силових структурах, які виконують завдання в зоні проведення операції об'єднаних сил.

Усі питання, що стосуються цього методичного посібника, надсилати до військової частини А2641 на таку адресу: 32300, обл. Хмельницька, м. Кам'янець - Подільський, вул. Гагаріна, 56, військова частина А2641 або a-centr@dod.ua.

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	3
	ЗМІСТ	4
	ВСТУП	6
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	8
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	9
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	10
Розділ I	ПРОТИТАНКОВІ МІНИ	11
1.1	Протитанкова міна ПТМ-1 (ПТМ-1Г)	11
1.2	Протитанкова міна ТМ-89	14
1.3	Протитанкова міна ПТМ-4 та ПТМ-4Р	17
1.4	Протитанкова міна ТМ-73	20
1.5	Протитанкова міна ТМ-83	23
1.6	Протитанкова міна "Темп-30"	29
Розділ II	ПРОТИПІХОТНІ МІНИ	31
2.1	Протипіхотна міна ПМД-6М	31
2.2	Протипіхотна міна ПМН-2	34
2.3	Протипіхотна міна ПМН-3	37
2.4	Протипіхотна міна ПМН-4	41
2.5	Протипіхотна міна ПМП	45
2.6	Протипіхотна міна УМ-1	48
2.7	Протипіхотна міна УМ-1В	50
2.8	Протипіхотна міна ПОМЗ-2М	52
2.9	Протипіхотна міна ПОМ-1 та ПОМ-1С	55
2.10	Протипіхотна міна ПОМ-2 "Отек"	58
2.11	Протипіхотна міна ПОМ-3 "Медальйон"	64
2.12	Протипіхотна міна ПОМ-2Р	68
2.13	Протипіхотний осколковий боєприпас ПОБ "Пилка"	72
2.14	Багатофункціональний інженерний боєприпас МИБ	75
2.15	Протипіхотна міна "ОЗМ з УВК"	78
2.16	Багатоцільова міна М-225	81
2.17	Неконтактний підриваючий пристрій НВУ-П "Охота"	85
2.18	Неконтактний підриваючий пристрій НВУ-П2	92
Розділ III	МІНИ ПАСТКИ ТА МІНИ СЮРПРИЗИ	96
3.1	Міна сюрприз МС-5	96
3.2	Міна сюрприз МС-6Щ	99
3.3	Міна сюрприз МС-6М	102
3.4	Міна пастка МЛ-1	104
3.5	Міна пастка МЛ-2	106
3.6	Міна пастка МЛ-8	108
3.7	Міна уповільненої дії МЗД-21	111
Розділ IV	СПЕЦІАЛЬНІ МІНИ ТА КОМПЛЕКТИ МІНУВАННЯ	113
4.1	Об'єктна міна МЗС	113
4.2	Об'єктна міна МПМ-Э	115

4.3	Протидесантна касетна міна ПДМ-4 “Коливань”	117
4.4	Запалювальна міна-граната ЗМГ	120
4.5	Сигнальна міна МСК-40	122
4.6	Комплект ручного мінування спеціальний КРМ-С	124
4.7	Петарда залізнична ПЖВ, ПСЖ	126
4.8	Противертолітна міна ПВМ “Темп-20”	129
4.9	Противертолітна міна ПВМ “Бумеранг”	131
Розділ 5	ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	133
5.1	Перелік складових щодо успішного виконання завдань за призначенням	133
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	134

ВСТУП

Російські окупанти продовжують застосовувати заборонені міжнародними конвенціями різного типу міни, у тому числі й новітні розробки.

Після завершення бойових дій на Сході України знадобиться не одне десятиліття, щоб повністю розмінувати територію Донбасу. Українська земля тут буквально “нафарширована” смертельно небезпечним залізничам.

Існує таке поняття, як “мінна війна”. У класичному розумінні вона передбачає необмежене за масштабами, місцем, часом і видом застосування інженерних боєприпасів.

Протягом першого року ведення бойових дій російські найманці встановлювали в основному фугаси для руйнування об’єктів інфраструктури регіону й окремі міни. іноді примітивні протипіхотні та змішані мінні поля.

Дуже часто міни встановлювали непрофесійно й навіть без детонаторів. І це, зазвичай, були протитанкові міни, артилерійські боєприпаси та ручні гранати, пристосовані за допомогою підручних засобів до застосування як фугаси, пастки.

Та вже влітку 2015 року дії з мінування істотно активізувалися. Російсько-терористичні війська збільшили кількість мінно-вибухових загороджень. Також значно підвищилася різноманітність мін, які використовуються окупантами. Ці факти свідчать про те, що противник вийшов на новий рівень мінної війни.

Замість традиційних мінних полів, що становлять основу класичної системи загороджень, найпоширенішим у діях російсько-терористичних військ стало застосування протипіхотних мін типу МОН та ОЗМ у некерованому варіанті на розтяжках. Чималу кількість протипіхотних мін натискної дії типу ПМН різних модифікацій й інших зразків інженерних боєприпасів, які перебувають на озброєнні збройних сил РФ, знешкодили українські сапери на Донбасі.

Враховуючи той факт, що вже майже два десятиліття тому міни таких типів у Збройних Силах України були зняті з озброєння та утилізовані, факти їхнього виявлення на території України свідчать про порушення російсько-терористичними військами міжнародного гуманітарного права.

Противник застосовує всі наявні в нього на озброєнні інженерні боєприпаси, зокрема міни-сюрпризи та міни-пастки, справжні об’єкти застосування яких оцінити важко. Кількість виявлених саморобних вибухових пристроїв і протипіхотних мін, а також кількість підривів на них характеризують масштаби мінної війни.

Одним із найнебезпечніших сюрпризів від ворожих мінерів залишається неконтактний вибуховий пристрій НВУ-П “Охота”, на якому вже підірвалося декілька українських захисників і, не виключено, й цивільних. Безпечно зняти його майже неможливо.

Є факти застосування й інших боєприпасів, які виробляються чи стоять на озброєнні в Росії, а їх занадто багато:

1. Протипіхотні міни: *МОН-50, МОН-90, МОН-100, МОН-200, ОЗМ-3, ОЗМ-4, ОЗМ-72, ОЗМ-160, ОЗМ з УВК, ПМД-6М, ПМН, ПМН-2, ПМН-3, ПМН-4, ПМП, ПОМ-1, ПОМ-2, ПОМ-2Р, ПОМ-2Р1, ПОМ-2РБС, ПОМ-2Р1БС,*

ПОМ-3, ПОМЗ-2, ПОМЗ-2М, ПФМ-1, ПФМ-1С, М-255, ПОБ, ПИБ;

2. Міни-сюрпризи: *МЛ-1, МЛ-2, МЛ-7, МЛ-8, МС-3, МС-4, МС-5, МС-6М, МС-6Ц;*

3. Протитанкові міни: *ТМ-57, ТМ-62М, ТМ-62Б, ТМ-62Д, ТМ-62П, ТМ-62П2, ТМ-62П3, ТМ-62Т, ТМ-72, ТМ-73, ТМ-83, ТМ-89, ТМК-2; ПТМ-1, ПТМ-3, ПТМ-4; Темп-30;*

4. Противертолітні міни: *ПВМ "Бумеранг", Темп-20, ВТМ-105.*

Аналіз звітів груп розмінування, які виконували завдання в зоні проведення операції об'єднаних сил (антитерористичної операції), інформація, отримана в бесідах з особовим складом, який виконував завдання з розмінування на сході України та брав участь у миротворчих операціях за межами України, вказують на недоліки, що були виявлені під час виконання завдань із розмінування.

Так, в ході проведення операції об'єднаних сил (антитерористичної операції) на сході України відбулося 645 інцидентів із вибухонебезпечними предметами, під час яких загинуло понад 220 та поранено майже 800 чоловік. У більшості випадків це були інциденти із різними типами мін та боєприпасів Радянського та Російського виробництва.

Розслідування згаданих випадків підривів показує, що у більшості випадків військовослужбовці, виконуючи завдання в зоні проведення операції об'єднаних сил (антитерористичної операції) недостатньо обізнані про особливості застосування деяких типів мін та боєприпасів. Неуважність та необережність при патрулюванні та супроводженні колон, невміння правильно провести перевірку ділянки місцевості – результат недостатньої підготовки особового складу до дій на території, де масштабно застосовуються міни та боєприпаси.

Необхідно зазначити, що порядок дій в кожній конкретній ситуації залежить від характеру завдань, дій противника, місцевості та погодних умов у зоні виконання завдання, чисельності задіяного особового складу, наявного забезпечення, часу, що відводиться на виконання завдань, особливостей місцевого населення, а також від чіткості розпоряджень, що були надані командиром, який безпосередньо відповідає за виконання завдань. Але якість, повнота і безпека виконання завдання залежать передусім від уміння особового складу діяти в будь-якій ситуації.

Цей посібник надасть командирам і особовому складу необхідну інформацію про особливості застосування мін та боєприпасів на Сході України, дозволить підвищити їх уміння і навички виявлення та розпізнавання мін, запобігти невинуватим втратам.